

DOI 10.31909/26168812.2022-(60)-12
УДК 378:373.2.011.3+37.018.43

**PREPARATION OF EDUCATORS FOR THE INTRODUCTION OF DISTANCE
EDUCATION IN PROFESSIONAL ACTIVITIES**

**ПІДГОТОВКА ВИХОВАТЕЛІВ ДО ВПРОВАДЖЕННЯ ЗАСОБІВ
ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ В ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ**

Oleksii Listopad

доктор педагогічних наук, професор
E-mail: alex.listopad@gmail.com
ORCID: 0000-0002-3121-324X
Research ID: H-8210-2018
Державний заклад «Південноукраїнський
національний педагогічний університет
імені К. Д. Ушинського», Україна

Oleksii Lystopad

Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
E-mail: alex.listopad@gmail.com
ORCID: 0000-0002-3121-324X
Research ID: H-8210-2018
State institution «South Ukrainian National
Pedagogical University named after
K. D. Ushynsky», Ukraine

Iryna Mardarova

кандидат педагогічних наук, доцент
E-mail: irisska.ika17@gmail.com
ORCID: 0000-0001-8899-2830
Research ID: H-8195-2018
Державний заклад «Південноукраїнський
національний педагогічний університет
імені К. Д. Ушинського», Україна

Iryna Mardarova

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate
Professor
E-mail: irisska.ika17@gmail.com
ORCID: 0000-0001-8899-2830
Research ID: H-8195-2018
State institution «South Ukrainian National
Pedagogical University named after
K. D. Ushynsky», Ukraine

ABSTRACT

Introduction. In the current world and Ukrainian realities related to the situation of social tension resulting from the pandemic, lockdown, severe quarantine and current hostilities on our territory, it is more important than ever to focus on training future educators of preschool institutions capable of organizing quality education for preschool children in distance learning. Society is in demand as an educator who in stressful situations is able to quickly adapt to new educational requirements and mobilize their capabilities to adapt and make constructive, organizational and planning decisions in solving specific educational problems. The educator is faced with the need to transform existing forms and methods of work and organize distance learning with preschool children who, for the above reasons, are unable to attend preschool and need special learning conditions. Purpos. The purpose of the article: to define the essence of the concept «readiness of educators to implement means of distance education in professional activities»; characterize the components of the readiness of educators to implement distance learning tools in professional activities; to develop and test the methodology of gradual formation of readiness of educators for the introduction of distance education in professional activities. Methods. observation of students, questionnaires, scaling, content analysis, testing, analysis of activity products, survey of students and educators of preschool institutions. Results. The essence of the concept "readiness of educators for the introduction of distance education in professional activities" is determined. It is established that the formation of the readiness of educators to implement the means of distance education in professional activities is influenced by methodological approaches: systemic, activity, personality-oriented and socio-cultural. The structure of the readiness of educators to implement the means of distance education in professional activities identified the following components: cognitive, motivational-

value, emotional-volitional and activity-technological . The methods of diagnosing the levels of readiness of educators to implement the means of distance education in professional activities is developed. The method of step-by-step formation of readiness of educators for introduction of means of distance education in professional activity which included a number of consecutive, interconnected stages is developed and tested: theoretical and informational, activity-creative, professional-motivational. Originality. For the first time the technique of step-by-step formation of readiness of educators for introduction of means of distance education in professional activity is developed. Conclusion. Comparative analysis of data obtained at the beginning and end of the experimental work proved the effectiveness and efficiency of the developed methodology for the gradual formation of the readiness of educators to implement distance education in professional activities.

Key words: *distance education, readiness of educators to implement means of distance education in professional activities, information and communication technologies.*

Постановка проблеми. В умовах сучасних світових та українських реалій пов'язаних із ситуацією соціальної напруги, що стала наслідком пандемії, локдауну, жорсткого карантину і наразі воєнних дій на нашій території, як ніколи важливим є акцентування уваги на підготовці майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти, здатних організувати якісну освіту дітей дошкільного віку в умовах дистанційного навчання. Суспільством затребуваний вихователь, який в умовах стресових ситуацій здатний швидко пристосовуватись до нових освітніх вимог та мобілізувати свої можливості задля адаптування і прийняття конструктивних, організаційно-планувальних рішень при вирішенні конкретних виховних завдань. Вихователь стикається із необхідністю трансформувати вже існуючі форми і методи роботи та організувати дистанційне навчання з дітьми дошкільного віку які, по вище зазначеним причинам, не зможуть відвідувати заклад дошкільної освіти і потребують спеціальних умов навчання. Звертаємо також увагу щодо необхідності організації дистанційної роботи з дітьми дошкільного віку з особливими освітніми потребами та надання необхідної підтримки їх батькам. На державному рівні цей процес забезпечується законотворчими та нормативно-правовими документами Законами України «Про освіту», «Про дошкільну освіту», Концепцією розвитку дошкільної освіти (2020), Концепцією освіти дітей раннього та дошкільного віку (2020), Базовим компонентом дошкільної освіти (2021) тощо. У Законі України «Про освіту» розглянута можливість здобуття освіти дистанційно під час «індивідуалізованого навчання за опосередкованої взаємодії учасників освітнього процесу у спеціалізованому середовищі, що функціонує на базі сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій» (Закон України «Про освіту»).

Отже, як ніколи, перед педагогічними закладами вищої освіти постає завдання забезпечити якісну підготовку майбутніх вихователів щодо ефективного використання інформаційно-комунікаційних технологій під час дистанційної освіти з дітьми дошкільного віку та організації партнерської взаємодії з батьками.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На теоретичному рівні окремі аспекти проблеми організації дистанційної освіти є предметом міждисциплінарних досліджень українських і зарубіжних учених. Так, фундаментальні питання упровадження дистанційного навчання, електронних ресурсів і проєктування інформаційно-навчального, хмаро орієнтованого середовища у закладах освіти розглядають: Р. Абрамі, І. Адамова, О. Андрєєв, Н. Балюбаш, В. Биков, К. Бугайчук, Т. Вакалюк, Л. Васильченко, Л. Власенко, Дж. Вен, О. Глазунова, Т. Головачук, С. Граф, О. Гриценчук, В. Дем'яненко, С. Дерба, А. Дональдсон, К. Елшер, К. Ефілоглу, Ю. Жук, О. Зубченко, Н. Каліненко, Д. Кіган, О. Колгатін, Р.-М. Конрад, Дж. Коул, В. Кухаренко, Г. Лаврентьєва, П. Лейн, С. Литвинова, Б. Ліст, Ю. Лу, Н. Люлькун, Л. Ляхоцька, В. Мурадова, О. Пасічник, В. Райс, М. Роберт, Б. Робінсон, Н. Сиротенко, Н. Твердохлебова, І. Хмиров, В. Холмберг, Р. Фріз, В. Шевченко, Н. Шинкаренко, Г. Шиліна та інші. Аналіз наукових джерел засвідчив, що дистанційна освіта

упроваджувалась, як форма організації роботи із здобувачами заочного відділення і розпочиналася, як поштове листування, використання комунікативних технологій (освітні телевізійні і радіо передачі, телефонний зв'язок), наразі здійснюється із застосуванням засобів комп'ютерних технологій і використанням Інтернет ресурсів (освітні сайти і портали, електронне листування, відеоконференції, чати, інформаційні блоги, освітні платформи тощо) (Адамова, Голованчук, 2012; Віттенберг, 2010; Дистанційне навчання..., 2012; Foti, 2020).

Предметом наукових досліджень учених (Р. Бедрань, Ю. Біляй, І. Вакуленко, В. Вертугіна, К. Віттенберг, Т. Гарбуза, С. Дяченко, М. Жалдак, А. Кудін, Г. Лаврентьєва, Є. Ліпанова, Ю. Машбиць, В. Нестеренко, С. Нечай, П. Фоти, О. Полєвікова, А. Пугач С. Семчук, М. Смільсон, О. Стойко, І. Тимофєєва, О. Трофимов, Ю. Фальштинська та ін.) є підготовка майбутніх педагогів до впровадження засобів дистанційної освіти і використання інформаційно-комунікаційних технологій у роботі з дітьми.

Зазначимо, що організація дистанційної освіти з дітьми дошкільного віку нова тенденція, що спричинена глобальною світовою соціально-політичною проблемою в освіті зумовленою довготривалою пандемією і воєнними діями. Перед вихователями постають суспільні виклики щодо:

- надання необхідної допомоги та якісної світи дітям у період не відвідування закладів дошкільної освіти;
- розробка плану дій партнерської роботи з батьками, освітніми організаціями, представниками сільської або місцевої громади;
- здійснення психолого-педагогічної підтримки дітей з психо-фізичними відхиленнями або переселенців;
- прогнозування і моніторинг власної професійної діяльності з метою швидкого корегування дій і прийняття необхідних організаційних рішень.

Як зазначено у дослідженнях, використання інформаційно-комунікаційних технологій дозволяє спростити професійну діяльність вихователя та дистанційно керувати процесом освітньої взаємодії з дітьми та батьками (Віттенберг, 2010; Дяченко, 2009; Закон України «Про освіту»; Листопад, Мардарова, 2019; Мардарова, 2012; Тимофєєва, 2017; Трофимов, 2001).

Формулювання мети статті. Мета статті: визначити сутність поняття «готовність вихователів до впровадження засобів дистанційної освіти в професійній діяльності»; схарактеризувати компоненти готовності вихователів до впровадження засобів дистанційної освіти в професійній діяльності; розробити та апробувати методику поетапного формування готовності вихователів до впровадження засобів дистанційної освіти в професійній діяльності.

Виклад основного матеріалу. Аналіз психолого-педагогічної літератури дозволив дійти висновку, що в підготовці вихователів до впровадження засобів дистанційної освіти в професійній діяльності доцільно спиратися на системний, діяльнісний, особистісно-орієнтований та соціокультурний підходи.

Системний підхід дозволяє розглядати процес організації підготовки вихователів до впровадження засобів дистанційної освіти в професійній діяльності як систему. Поняття «система» (від грецького *systema* – ціле, складене з частин; поєднання) у педагогіці досліджується у роботах видатних вчених (Р. Андертон, Л. фон Бергаланфі, І. Блауберг, О. Богданов, П. Друкер, Дж. Майлсон, М. Нейл, В. Садовський, Г. Саймон, Н. Сільверн, С. Фагел, А. Холл, А. Чандлер, В. Штофф, Е. Юдін та ін.).

У рамках системного підходу визначені системні принципи: цілісності; структурності; ієрархічності; множинності опису; взаємозалежності системи і середовища. Визначення системного підходу включає використання наступних восьми його аспектів: системно-історичного; системно-комунікаційного; системно-елементного; системно-структурного; системно-інтеграційного; системно-функціонального; системно-цільового; системно-ресурсного.

Майже всі дослідники (Р. Андертон, І. Блауберг, П. Друкер, Дж. Майлсон, М. Нейл, Н. Сільверн, С. Фагел, А. Холл, А. Чандлер, В. Штофф та ін.) вказують на наявність у педагогічній системі взаємопов'язаних елементів, взаємодія яких призводить до досягнення цілей освітньої діяльності. У контексті дослідження системний підхід дає змогу вивчати організацію підготовки вихователів до впровадження засобів дистанційної освіти в професійній діяльності як систему педагогічних умов. У цьому процесі організації підготовки вихователів до впровадження засобів дистанційної освіти в професійній діяльності є системоутворюючим чинником, навколо якого будується вся педагогічна діяльність, що веде до зміни характеристик особистості майбутнього вихователя.

Системний підхід – використовується як спосіб інтерпретації процесу підготовки вихователів до впровадження засобів дистанційної освіти в професійній діяльності як цілісної системи, що містить детермінантний фактор – мета і результат, моделювання системи підготовки, визначення компонентів, простеження системного взаємозв'язку структурних компонентів, умов існування цієї системи.

Таким чином, системний підхід дозволяє цілісно сприймати зміст, методи та засоби організації підготовки вихователів до впровадження засобів дистанційної освіти в професійній діяльності на основі інформаційно-комунікаційних технологій. Така освіта позитивно впливає на людину, її діяльність, спрямовану на посилення її особистісного зростання, на розвиток її здатності до самовизначення, самосвідомості, співпраці, самостійності у виборі засобів та шляхів пізнання світу та взаємодії з ним.

Діяльнісний підхід досліджено у роботах вчених (І. Бех, Н. Бібік, Т. Габай, П. Гальперін, Н. Гузій, Т. Гура, В. Давидов, Г. Іванюк, М. Каган, Г. Костюк, В. Лекторський, А. Леонт'єв, В. Лозова, О. Рома, С. Рубінштейн, Н. Тализіна, І. Фролов та ін.). Завдяки діяльнісному підходу в процесі підготовки вихователів до впровадження засобів дистанційної освіти в професійній діяльності перед студентом відкривається весь спектр потенційних можливостей та створюється установка на вільний, але обґрунтований та відповідальний вибір тієї чи іншої можливості (або знаходження нових можливостей).

Діяльнісний підхід передбачає розуміння психологічної готовності до діяльності, способу та вирішення умов розвитку особистості; потребує спеціальних умов, спрямованих на підбір та організацію діяльності майбутніх вихователів. Активізацію та переміщення його на позицію суб'єкта пізнання, праці та спілкування, що передбачає формування умінь визначення мети, планування діяльності, (організувати, виконувати, контролювати її, аналізувати та оцінювати її результати).

Діяльнісний підхід при організації підготовки вихователів до впровадження засобів дистанційної освіти в професійній діяльності є підставою, на якій будуються конкретні методи, технології, прийоми організації освіти в закладі вищої освіти. Тому процес підготовки вихователів до впровадження засобів дистанційної освіти в професійній діяльності повинен бути побудований у логіці врахування всього основного компонентного складу діяльності – потреб, мотивів, цілей, дій, операцій, способів регулювання, контролю та аналізу досягнутих результатів.

Особистісний розвиток студентів при організації підготовки вихователів до впровадження засобів дистанційної освіти в професійній діяльності визначається особистісно-орієнтованим підходом. Цей підхід базується на ідеях поваги до людини, діалогу, співпраці, партнерства, індивідуалізації освіти. Його основи закладені в роботах (Г. Балл, Д. Белухин, Є. Бондаревська, Г. Васянович, Е. Зеєр, Л. Качалова, С. Кульневич, С. Максименко, О. Савченко, В. Серіков, С. Яценко та ін.).

При особистісно-орієнтованому підході в центрі уваги виявляється не якийсь усереднений студент, а кожен майбутній вихователь як особистість у своїй самобутності, унікальності. Особистісно-орієнтований підхід розглядає механізми особистісного існування людини – рефлексію, смислотворчість, вибірковість, відповідальність, автономність – як

самоціль освіти, досягненню якої в кінцевому рахунку підпорядковані його змістовні та процесуальні компоненти.

Основою особистісно-орієнтованого підходу є індивідуалізація процесу підготовки вихователів до впровадження засобів дистанційної освіти в професійній діяльності, опора на суб'єктивний досвід кожної особистості. На цей підхід доцільно спиратися у підготовці вихователів до впровадження засобів дистанційної освіти в професійній діяльності оскільки він сприяє створенню умов реалізації особистісних можливостей майбутнього вихователя, розвитку його мислення, інтелектуальних здібностей. Особистісно-орієнтований підхід є основою для формування здатності студентів до самостійної освітньої діяльності, самоконтролю, самоврядування (Lystopad, Mardarova, 2017).

Соціокультурний підхід – методологічний підхід, сутність якого полягає у спробі розгляду суспільства як єдності культури та соціальності, які утворюються і перетворюються діяльністю людини. Ця єдність утворює ціле, властивості якого виведені з параметрів елементів системи соціуму і культури. Виділення соціокультурного підходу, як самостійного підходу у дослідженні обґрунтовуємо роллю соціокультурного оточення у підготовці вихователів до впровадження засобів дистанційної освіти в професійній діяльності.

Соціокультурний підхід передбачає необхідність формування ціннісного та відповідального ставлення людини до навколишнього світу, організацію такого освітнього процесу та створення такого освітнього середовища, щоб формування особистості протікало у контексті загальнолюдської культури з урахуванням конкретних культурних умов життєдіяльності людини. Виходячи з цього положення, розглядаємо майбутнього вихователя, не тільки як суб'єкта системи освіти, але і як особистість, пов'язану з місцем його проживання, системою відносин та культурою, що є сукупністю норм та цінностей. Цей підхід дозволяє враховувати специфіку підготовки вихователів до впровадження засобів дистанційної освіти в професійній діяльності під час планування, організації професійної підготовки в закладі вищої освіти (Raku, Lystopad, Mardarova, 2017).

У контексті виділених методологічних підходів підготовка вихователів до впровадження засобів дистанційної освіти в професійній діяльності має спиратися на такі принципи: принцип системності – дистанційне навчання є механізм формування цілісної системи результатів освітньої діяльності в закладі дошкільної освіти; принцип опори на суб'єктивний досвід – суб'єктивний досвід майбутнього вихователя виступає опорою при формуванні нових компетенцій з проблеми впровадження засобів дистанційної освіти в професійній діяльності; принцип спільної діяльності – спільна діяльність педагога та студентів веде до досягнення результатів підготовки вихователів до впровадження засобів дистанційної освіти в професійній діяльності; принцип індивідуалізації навчання – передбачає можливість адаптації освітньо-професійної програми підготовки майбутніх вихователів, у відповідності до індивідуальних потреб студентів; принцип самостійності навчання – передбачає, що з основних видів навчальної діяльності з підготовки вихователів до впровадження засобів дистанційної освіти є їх самостійна діяльність.

Теоретичне обґрунтування методологічних підходів та принципів підготовки вихователів до впровадження засобів дистанційної освіти в професійній діяльності дозволив визначити результатом окресленої підготовки – готовність вихователів до впровадження засобів дистанційної освіти в професійній діяльності. Дану готовність розглядаємо як новоутворення у структурі особистості, що забезпечує установку на використання електронно-віртуальних (мобільних) ресурсів та засобів мультимедіа при вирішенні завдань професійної діяльності. У структурі готовності вихователів до впровадження засобів дистанційної освіти в професійній діяльності виділяємо: когнітивний, мотиваційно-ціннісний, емоційно-вольовий та діяльнісно-технологічний компоненти, кожен з яких характеризується сукупністю необхідних професійно-педагогічних та спеціальних знань, умінь та навичок, а також професійно значущих особистісних якостей і установок, що забезпечують успіх

використання інформаційно-комунікаційних технологій в професійній діяльності вихователя закладу дошкільної освіти.

Когнітивний компонент готовності вихователів до впровадження засобів дистанційної освіти в професійній діяльності забезпечує системність і міцність усвідомлення науково-педагогічних, професійно-технологічних знань щодо можливостей і способів використання засобів дистанційної освіти при створенні віртуально-інформаційного середовища закладу дошкільної освіти, сформованість базових наукових понять та ступінь поінформованості про особливості застосування інформаційно-комунікаційних технологій у мобільно-професійній діяльності. Ефективність прояву даного компоненту залежить від наявності інтересу до освітньої цифровізації, як тенденції загального розвитку суспільства та шляху надання широких можливостей при подоланні сучасних освітніх викликів (Биков, 2005).

Мотиваційний-ціннісний компонент сприяє реалізації показників інших структурних компонентів стимулюючи інтерес і забезпечуючи стійку установку на дистанційну (мобільну) організацію власної педагогічної роботи, наближаючи вихователя до креативного застосування інформаційно-комунікаційних технологій при забезпеченні якісної освіти дітям дошкільного віку та організації партнерської взаємодії з батьками, освітянами, іншими представниками громадянського суспільства. Мотиваційно-ціннісний компонент активізує позицію вихователя щодо збільшення продуктивності роботи при ефективному застосуванні інформаційно-комунікаційних технологій задля створення унікальних електронно-освітніх продуктів повністю адаптованих до пізнавальних уподобань дітей дошкільного віку з метою їхнього домашнього навчання. Даний компонент готовності вихователів до впровадження засобів дистанційної освіти в професійній діяльності передбачає наявність усвідомлення і ціннісну орієнтацію на значущість професії вихователя, схильність до творчого саморозвитку та самовдосконалення власної професійної діяльності з використанням електронно-віртуальних ресурсів і хмарно орієнтованих освітніх сервісів, забезпечуючи цілісність та мотивованість особистості на планування, корегування та моніторинг освітніх ситуацій через обрання індивідуальної траєкторії професійної поведінки.

Важливим складником процесу підготовки вихователів до впровадження засобів дистанційної освіти в професійній діяльності є емоційно-вольовий компонент, який демонструє вміння вихователя володіти власним емоційним фоном та керувати емоційним станом дітей з метою створення сприятливої атмосфери під час дистанційного навчання (при використанні у роботі з ними електронно-освітніх матеріалів), організації психолого-педагогічної підтримки батькам (онлайн консультування), накопичення та вдосконалення власного професійно-емоційного досвіду (онлайн тренінги, вебінари з різними спеціалістами). Він разом із проявом професійно-вольових рис (самостійність, стресостійкість, рішучість, цілеспрямованість, наполегливість, витримка й самовладання, самообілізація, дисциплінованість тощо) особистості вихователя забезпечує його творчу активність під час впровадження засобів дистанційної освіти. Емоційно-вольовий компонент потребує від вихователя здібностей контролювати свої емоції, почуття та дії під час забезпечення позитивного зворотного зв'язку з учасниками освітнього процесу, дозволяючи швидко адаптуватися до дистанційного навчання, моніторити і корегувати процес отримання знань.

Діяльнісно-технологічний компонент демонструє здатність до комплексного застосування науково-педагогічних знань та операційних умінь щодо ефективної організації дистанційної освіти; володіння навичками працювати з програмним забезпеченням (Microsoft Word, Microsoft Power Point, Microsoft Publisher, Microsoft Teams, Microsoft Whiteboard, Outlook, OneDrive, Paint/Paint 3D, Windows Movie Maker, Scratch, Windows Media Player, KMPlayer, Media Player Classic, Google Chrome, Gmail, Google Drive, Google Meet, Zoom, Skype, WebEx тощо); включає вміння інтегрувати інформаційно-комунікаційні технології в усі різні сфери професійної діяльності, трансформувати і оптимізувати освітній процес, з

метою підвищення його ефективності та продуктивності, скорочення часу та витрат на розробку освітніх електронних матеріалів; здатність до саморефлексії, вміння швидко мобілізуватися, охоплювати більшість людей, оперативно приймати рішення і креативно діяти.

Схарактеризовані структурні компоненти (когнітивний, мотиваційно-ціннісний, емоційно-вольовий та діяльнісно-технологічний) доповнюють один одного і дозволяють дійти висновку про ступінь сформованості готовності вихователів до впровадження засобів дистанційної освіти в професійній діяльності та визначити рівні: високий, достатній, середній і низький. Високий рівень сформованості готовності вихователів до впровадження засобів дистанційної освіти в професійній діяльності характеризується винятково оптимальним рівнем прояву всіх показників і структурних компонентів. Достатній рівень визначається повнотою прояву показників і компонентів з деякими, незначними відхиленнями. Середній рівень проявляється поодинокую сформованістю показників і компонентів даної готовності. Низький рівень представлений недостатньою, досить обмеженою сформованістю структурних компонентів і показників окресленої готовності.

Експериментальне дослідження з формування готовності вихователів до впровадження засобів дистанційної освіти в професійній діяльності здійснювалось протягом 2020-2021, 2021-2022 навчальних років на базі факультету дошкільної педагогіки та психології Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» і включало констатувальний, формувальний і контрольний етапи експерименту. Мета констатувального експерименту полягала у виявленні наявного рівня сформованості структурних компонентів (когнітивний, мотиваційно-ціннісний, емоційно-вольовий та діяльнісно-технологічний) готовності вихователів до впровадження засобів дистанційної освіти в професійній діяльності. Були використані такі методи діагностування: спостереження за студентами, анкетування, шкалювання, контент-аналіз, тестування, аналіз продуктів діяльності, опитування студентів та освітян закладів дошкільної освіти (Листопад, Мардарова, 2019).

Методики діагностування рівнів сформованості компонентів готовності вихователів до впровадження засобів дистанційної освіти в професійній діяльності: «Анкета для студентів зацікавленістю ІКТ» (І. Тимофєєва), «Анкетування з дослідження рівня підготовки студентів до використання інформаційних технологій у навчальному процесі» (О. Трофимов), Опитування «Техніка безпеки під час роботи за комп'ютером» (Г. Дорошенко), Опитувальник «Список особистісних переваг» (А. Едвардс), Методика діагностування ціннісних орієнтацій (М. Рокич), «Методика діагностики особистості на мотивацію до успіху» (Т. Елерс), «Методика діагностики оперативної оцінки самопочуття, активності й настрою (САН)» (Б. Доскін), Методика «Здатність до емпатії» (І. Юсупов), Практичні завдання «Редактор текстів WORD», «Power Point. Internet» (Я. Глинський), «Програмування у середовищі Scratch» (А. Кузьменко), «Основні операції у графічному редакторі Paint» (Т. Вакалюк, С. Карплюк), «Створення любительського відеофільму» (О. Трофимов), Тестування «Основи відеомонтажу» (Г. Дорошенко), «Тестування з Microsoft Publisher» (О. Віговська), Практичні завдання з використання програмного забезпечення (Microsoft Power Point, Microsoft Publisher, Microsoft Teams, Microsoft Whiteboard, Outlook, OneDrive, Scratch, Windows Media Player, KMPlayer, Google Chrome, Gmail, Google Drive, Google Meet, Zoom, Skype, WebEx); Тестова методика «Самодіагностики студентами рівнів сформованості компонентів готовності вихователів до впровадження засобів дистанційної освіти»; Анкета для освітніх експертів (із впровадження засобів дистанційної освіти).

Моніторинг процесу формування компонентів готовності вихователів до впровадження засобів дистанційної освіти в професійній діяльності забезпечувався отриманням своєчасної інформації щодо динамічних особливостей проходження студентами діагностування і

дозволяв оперативно інтерпретувати отримані дані. У ході дослідження рівнів сформованості готовності вихователів до впровадження засобів дистанційної освіти в професійній діяльності було виявлено їхню залежність від рівня їх загальної цифрової компетентності. Проведений констатувальний експеримент продемонстрував низький та середній рівень сформованості готовності вихователів до впровадження засобів дистанційної освіти в професійній діяльності у більшості студентів, як експериментальної групи, так і контрольної груп, за рахунок недостатньої сформованості когнітивного, мотиваційно-ціннісного, емоційно-вольового та діяльнісно-технологічного компонентів. Таким чином, це доводило необхідність розробки спеціальної методики цілеспрямованого поетапного формування готовності вихователів до впровадження засобів дистанційної освіти в професійній діяльності (Листопад, Мардарова, 2017).

Мета формувального експерименту полягала в апробації розробленої методики поетапного формування готовності вихователів до впровадження засобів дистанційної освіти в професійній діяльності. Дану методику упроваджували під час лекційних і практичних занять, у процесі індивідуальної навчально-дослідної діяльності, у процесі педагогічної практики, що організовувалась дистанційно в закладах дошкільної освіти.

Змістове забезпечення процесу формування готовності вихователів до впровадження засобів дистанційної освіти в професійній діяльності здійснювалося у рамках освітньо-професійної програми «Дошкільна освіта». (рівень вищої освіти – перший (бакалаврський); ступінь вищої освіти – бакалавр; галузь знань – 01 Освіта/Педагогіка; спеціальність – 012 Дошкільна освіта; освітні кваліфікації – Вихователь дітей раннього та дошкільного віку. Вчитель-логопед дошкільних, загально-освітніх, навчальних та реабілітаційних закладів. Вихователь дітей раннього та дошкільного віку. Практичний психолог та включало наступні навчальні дисципліни: - ЗП 04 «Нові інформаційні технології в дошкільній освіті» – 4 кредити (обов'язкова дисципліна); ПП «Комп'ютерні технології в роботі з дітьми» – 5 кредитів (вибіркова дисципліна). Практична підготовка (8 кредитів): «Виробнича педагогічна практика в ЗДО», «Виробнича: практика зі спеціальності».

Розроблена методика поетапного формування готовності вихователів до впровадження засобів дистанційної освіти в професійній діяльності включає ряд послідовних етапів, що наскрізно пронизують один одного (теоретично-інформаційний, діяльнісно-творчий, професійно-мотиваційний). До кожного етапу визначена мета, схарактеризований зміст, підібрані форми та методи роботи зі студентами: теоретично-інформаційний етап передбачав формування науково-педагогічних, професійно-технологічних знань з питань застосування засобів дистанційної освіти в професійну діяльність вихователя, усвідомлення їх можливостей, необхідності й значущості; діяльнісно-творчий етап був спрямований на закріплення отриманих науково-педагогічних знань, операційних умінь під час аудиторної практичної навчальної діяльності, самостійної роботи та виробничої педагогічної практики у ЗДО з розв'язання нестандартних ситуацій, притаманних процесу дистанційного навчання з метою оптимізації та моніторингу освітнього процесу; професійно-мотиваційний стимулював і викликав бажання у студентів використовувати засоби дистанційної освіти у своїй майбутній професійній діяльності.

З метою формування готовності вихователів до впровадження засобів дистанційної освіти в професійній діяльності організовували вивчення навчальних дисциплін «Нові інформаційні технології в дошкільній освіті», «Комп'ютерні технології в роботі з дітьми», що сприяло комплексній, поетапній роботі студентів за індивідуальною траєкторією навчання. Формування операційних умінь щодо використання програмових засобів (Microsoft Word, Microsoft Power Point, Microsoft Publisher, Microsoft Teams, Microsoft Whiteboard, Outlook, OneDrive, Paint/Paint 3D, Windows Movie Maker, Scratch, Windows Media Player, KMPlayer, Media Player Classic, Google Chrome, Gmail, Google Drive, Google Meet, Zoom, Skype, WebEx

тощо) відбувалося під час практичних занять та закріплювалось у процесі організації педагогічної практики (форма організації дистанційно).

У підготовці вихователів до впровадження засобів дистанційної освіти в професійній діяльності спиралися на наступні форми організації дистанційної освітньої діяльності у ЗДО:

1) Дитячий онлайн-садок НУМО (розробка ЮНІСЕФ разом із Міністерством освіти й науки України на платформі MEGOGO) з відеозаняттями для дітей віком від 3 до 6 років;

2) Проведення онлайн занять за такими освітніми напрямками: особистість дитини; дитина в сенсорно-пізнавальному просторі; дитина в природному довкіллі; гра дитини; дитина в соціумі; мовлення дитини; дитина у світі мистецтва реальному часі (на платформах Zoom, Skype, WebEx тощо);

3) Підбірка відео та аудіо матеріалу з відкритих джерел інформації (відеохостинг: YouTube, TikTok тощо) для організації спільної діяльності дітей та батьків;

4) Запис відео матеріалів з майстер-класами з художньо-естетичного розвитку, експериментування, фізичного та музичного розвитку (з докладними та зрозумілими інструкціями виконання роботи) для самостійної та спільної діяльності дитини дошкільного віку;

5) Робота над проектною діяльністю та реалізація проектів з обраних тем: «Чим відрізняються наші домівки від домівок наших українських предків?», «Українські мистецькі традиції і фольклор», «Українське декоративно-прикладне мистецтво (петриківське, васильківське, київське, опішнянське, косівське, ужгородське)», «Українські пісенні жанри (колискові, колядки, щедрівки, заклички)», «Українські народні танці (гопак, гуцулка, полька, коломийка, хоровод)», «Чому ми дорослішаємо?», «Здоров'язбережувальна поведінка», «Сім'я і сімейні традиції», «Кого зустріли в лісі?» тощо;

6) Участь у дистанційних конкурсах, марафонах, флешмобах («Завдяки карантину: від ідей до досягнень», «Наша домівка – Україна!», «Війна очима дітей», «Складання історії роду, ведення родовідного дерева», «Батьки – найрідніші люди», «Цінність здоров'я», «Правила безпечного перебування вдома, у дошкільному закладі, на вулиці, на воді, льоду, ігровому, спортивному майданчиках», «Мій дитячий садок», «Яка професія найважливіша?» тощо);

7) Створення освітніх електронних продуктів для дошкільників (презентацій, комп'ютерних ігор, робочих зошитів, навчальних відеороликів) з використанням програмового забезпечення (Microsoft Word, Microsoft Power Point, Microsoft Publisher, Paint/Paint 3D, Windows Movie Maker, Scratch) та використання їх під час дистанційної роботи з дітьми (Microsoft Teams, Microsoft Whiteboard, Google Meet, Zoom, Skype, WebEx).

8) Форми партнерської дистанційної роботи з батьками: батьківські збори у форматі відеоконференції (Microsoft Teams, Google Meet, Zoom, Skype тощо), ведення інформативної групи у месенджерах та соціальних мережах (Telegram, Viber тощо), публікація тематичних консультацій у групах для батьків ЗДО в соціальних мережах, використання електронної пошти та хмарних сховищ (Outlook, OneDrive, Google Chrome: Gmail, Google Drive).

Виділяємо такі педагогічні умови, що сприяють формуванню готовності вихователів до впровадження засобів дистанційної освіти в професійній діяльності, а саме: врахування особливостей реалізації системного, діяльнісного, особистісно-орієнтованого та соціокультурного підходів у формуванні готовності вихователів до впровадження засобів дистанційної освіти в професійній діяльності; стимулювання позитивної мотивації на цифрофізацію освітнього процесу ЗДО; комплексне формування науково-педагогічних, професійно-технологічних знань та операційних умінь застосування засобів дистанційної освіти під час вивчення навчальних дисциплін «Нові інформаційні технології в дошкільній освіті», «Комп'ютерні технології в роботі з дітьми»; створення за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій віртуально-інформаційного середовища навчання під час педагогічної практики (Мардарова, 2021).

Проведений аналіз змін у рівнях сформованості готовності вихователів до впровадження засобів дистанційної освіти в професійній діяльності на контрольному етапі експериментального дослідження засвідчив ефективність методики поетапного формування готовності вихователів до впровадження засобів дистанційної освіти в професійній діяльності. Порівняльні дані рівнів сформованості готовності вихователів до впровадження засобів дистанційної освіти в професійній діяльності на констатувальному і контрольному етапах подано у таблиці 1.

Таблиця 1

Рівні сформованості готовності вихователів до впровадження засобів дистанційної освіти в професійній діяльності на констатувальному і контрольному етапах

Група	Рівні сформованості готовності							
	Констатувальний етап				Контрольний етап			
	ВР	ДР	СР	НР	ВР	ДР	СР	НР
Експериментальна	6,4	13,6	23	57	28,4	40,5	18	13,1
Контрольна	7,4	15,6	18,1	58,9	10,2	23,5	19	47,3

Студенти експериментальної групи продемонстрували позитивні зміни у проявах показників сформованості готовності вихователів до впровадження засобів дистанційної освіти в професійній діяльності: наявність усвідомлення і ціннісну орієнтацію на значущість професії вихователя, схильність до творчого саморозвитку та самовдосконалення власної професійної діяльності з використанням електронно-віртуальних ресурсів, бажання створювати освітні електронні продукти для роботи з дітьми; використання різноманітних засобів дистанційної освіти у роботі з дітьми, при організації партнерської взаємодії з батьками, освітянами, іншими представниками громадянського суспільства; володіння методикою проведення дистанційних занять, ігор (комп'ютерних) та керівництва діяльністю дітей; вміння працювати з Інтернет ресурсами; володіння емоціями, вольовими рисами при встановленні взаємовідносин із колегами, дітьми та їх батьками.

Студенти контрольної групи виявили слабе володіння науково-педагогічними, професійно-технологічними знаннями, операційними вміннями щодо можливостей і способів використання засобів дистанційної освіти, неадекватну самооцінку педагогічних дій. Вони не приділяли значущості професії вихователя, не виявляли схильність до творчого саморозвитку та самовдосконалення власної професійної діяльності з використанням електронно-віртуальних ресурсів і хмарно орієнтованих освітніх сервісів, були слабо мотивовані на організацію дистанційної освіти, погано володіли емоційно-вольовими проявами.

Отже, проведені дослідження дозволило зробити наступні **висновки**:

1. Визначено сутність поняття «готовність вихователів до впровадження засобів дистанційної освіти в професійній діяльності» як новоутворення у структурі особистості, що забезпечує установку на використання електронно-віртуальних (мобільних) ресурсів та засобів мультимедіа при вирішенні завдань професійної діяльності.

2. Було встановлено, що на формування готовності вихователів до впровадження засобів дистанційної освіти в професійній діяльності впливають методологічні підходи: системний, діяльнісний, особистісно-орієнтований та соціокультурний.

3. У структурі готовності вихователів до впровадження засобів дистанційної освіти в професійній діяльності визначено наступні компоненти: когнітивний, мотиваційно-ціннісний, емоційно-вольовий та діяльнісно-технологічний.

4. Розроблена та апробована методика поетапного формування готовності вихователів

до впровадження засобів дистанційної освіти в професійній діяльності включала ряд послідовних, взаємопов'язаних етапів: теоретично-інформаційний; діяльнісно-творчий; професійно-мотиваційний.

Перспективу подальших наукових розвідок убачаємо в описі моделі формування готовності вихователів до впровадження засобів дистанційної освіти в професійній діяльності.

ДЖЕРЕЛА І ЛІТЕРАТУРА

Адамова І., Головачук Т. Дистанційне навчання: сучасний погляд на проблеми. *Витоки педагогічної майстерності*. 2012. Випуск 10. С.3-6.

Биков В. Ю. Дистанційне навчання в країнах Європи та США і перспективи для України. *Інформаційне забезпечення навчально-виховного процесу: інноваційні засоби технології*: [монографія] / [авт. кол. В. Ю. Биков, О. О. Гриценчук, Ю. О. Жук та ін.]. Київ: Атіка, 2005. С. 77-140.

Віттенберг К. Ю. Підготовка майбутніх вихователів засобами інформаційно-комунікаційних технологій донавчання дітей іноземних мов : автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Вінниця, 2010. 23 с.

Дистанційне навчання: психологічні засади: [монографія] / [авт. кол.: М. Л. Смульсон, Ю. І. Машбиць, М. І. Жалдак та ін.]; за ред. М. Л. Смульсон. Кіровоград: Імекс-ЛТД, 2012. 240 с.

Дяченко С. В. Підготовка майбутніх вихователів до формування основ комп'ютерної грамотності старших дошкільників : автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Луганськ, 2009. 20 с.

Закон України «Про освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>

Листопад О. А., Мардарова І. К. Модульний курс «Комп'ютерні технології в роботі з дітьми»: навчальний посібник для студентів зі спеціальності 012 «Дошкільна освіта». Одеса : Видавець Букаєв Вадим Вікторович, 2019. 192 с.

Листопад О. А., Мардарова І. К. Теоретико-методичні засади формування готовності майбутніх вихователів до використання інформаційно-комунікаційних технологій в організації пізнавальної діяльності дошкільників : монографія Одеса : Букаєв Вадим Вікторович, 2021. 206 с.

Мардарова І. К. Підготовка майбутніх вихователів до використання комп'ютерних технологій в організації пізнавальної діяльності старших дошкільників: автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08 Одеса., 2012. 21 с.

Тимофєєва І. Б. Формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів: дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08. Київ, 2017. 267 с.

Трофимов О. Є. Підготовка майбутніх учителів до використання аудіовізуальних і комп'ютерних технологій навчання: дис. канд. пед. наук: 13.00.04. Харків, 2001. 225 с.

Lystopad O. A., Mardarova I. K., Tomash Kuk Forming Students' Motivation For Creativity By Means of Edward De Bono's «Six Thinking Hats» Technique. *Наука і освіта : науково-практичний журнал*. 2017. № 8/CLXI. С. 93-96.

Raku I. I., Lystopad O. A., Mardarova I. K. The Formation of Future Preschool Teachers Competence Required for Using Computer Technology. *Наука і освіта : науково-практичний журнал*. 2017. № 5/CLVIII. С. 23-26.

Foti P. Research in distance learning in greek kindergarten schools during the pandemic of Covid-19: possibilities, dilemmas, limitations. *European Journal of Open Education and E-learning Studies*. 2020. Volume 5. Issue 1. P. 19-40.

REFERENCES

Adamova I., & Golovachuk T. (2012). Dystantsiyne navchannya: suchasnyy pohlyad na problem. [Distance learning: a modern view of the problem]. *Vytoky pedahohichnoyi maysternosti – The origins of pedagogical skills*. № 10. P. 3-6 [in Ukrainian].

Bykov V. Y., Hrytsenchuk O. O., & Zhuk Yu. O. (2005). *Dystantsiyne navchannya v krayinakh Yevropy ta SSHA i perspektyvy dlya Ukrainy*. [Distance learning in Europe and the United States and prospects for Ukraine]. Kyiv: Atika. P. 77-140. [in Ukrainian].

Diachenko S. V. (2009). *Pidhotovka maibutnikh vykhovateliv do formuvannya osnov kompiuternoi hramotnosti starshykh doshkilnykiv*. [Training of future educators for the formation of the basics of computer literacy of senior preschoolers]. (Candidate's thesis). Luhansk. 23 p. [in Ukrainian].

Foti P. (2020). Research in distance learning in greek kindergarten schools during the pandemic of Covid-19: possibilities, dilemmas, limitations. *Yevropeys'kyy zhurnal vidkrytoyi osvity ta doslidzhen' elektronnoho navchannya. European Journal of Open Education and E-learning Studies*. Volume 5. Issue 1. P. 19-40. [in Romania].

Lystopad O. A., & Mardarova I. K. (2021). *Teoretyko-metodychni zasady formuvannya hotovnosti maybutnikh vykhovateliv do vykorystannya informatsiyno-komunikatsiynikh tekhnolohiy v orhanizatsiyi piznaval'noyi diyal'nosti doshkil'nykiv*. [Theoretical and methodological principles of forming the readiness of future educators to use information and communication technologies in the organization of cognitive activity of preschoolers. Odessa: Publisher Bukaev Vadim Viktorovich. 206 p. [in Ukrainian].

Lystopad O. A., & Mardarova I. K. (2019). *Modul'nyy kurs «Komp'yuterni tekhnolohiyi v roboti z dit'my»*. [Modular course «Computer technology in working with children»]. Odessa: Publisher Bukaev Vadim Viktorovich. 192 p. [in Ukrainian].

Lystopad O. A., Mardarova I. K., & Kuk T. (2017). *Formuvannya motyvatsiyi uchniv do tvorchosti za dopomohoyu tekhniky «Shist' kapelyukhiv myslennya» Edvarda De Bono*. [Forming Students' Motivation For Creativity By Means of Edward De Bono's «Six Thinking Hats» Technique]. *Nauka i osvita: naukovo-praktychnyy zhurnal*. № 8/CLXI. P. 93-96. [in Ukrainian].

Mardarova I. K. (2012). *Pidhotovka maibutnikh vykhovateliv do vykorystannya kompiuternykh tekhnolohii v orhanizatsiyi piznavalnoi diialnosti starshykh doshkilnykiv*. [Training future educators in using computer technologies in the organization of senior preschool children's cognitive activity]. Extended abstract of candidate's thesis. Odesa: SUNPU. 21 p. [in Ukrainian].

Raku I. I., Lystopad O. A., & Mardarova I. K. (2017). *Formuvannya kompetentnosti maybutnikh doshkil'nykiv, neobkhdnykh dlya vykorystannya kompy'uternykh tekhnolohiy*. [The Formation of Future Preschool Teachers Competence Required for Using Computer Technology]. *Nauka i osvita: naukovo-praktychnyy zhurnal*. № 5/CLVIII. P. 23-26. [in Ukrainian].

Smulson M. L., Mashbits, Y. I., & Zhaldak, M. I. (2012). *Dystantsiyne navchannya: psykhologichni zasady [Distance learning: psychological principles]*. Kirovograd: Imex-LTD [in Ukrainian].

Timofeieva I. B. (2017). *Formuvannya informatsiyno-komunikatsiynoyi kompetentnosti maybutnikh vykhovateliv doshkil'nykh navchal'nykh zakladiv*. [Formation of information and communication competence of future specialists in preschool education]. (Candidate's thesis). Kyiv. 267 p. [in Ukrainian].

Trofimov O.E. (2001). *Pidhotovka maybutnikh uchyteliv do vykorystannya audiovizual'nykh i komp'yuternykh tekhnolohiy*. [Training would-be teachers in using audio, visual and computer technologies of learning]. (Candidate's thesis). Kharkiv. 225 p. [in Ukrainian].

Vittenberh K. Yu. (2010). *Pidhotovka maibutnikh vykhovateliv zasobamy informatsiino-komunikatsiynikh tekhnolohii do navchannia ditei inozemnykh mov*. [Training of future educators

by means of information and communication technologies for teaching children foreign languages]. (Candidate's thesis). Vinnytsia. 23 p. [in Ukrainian].

Zakon Ukrainy «Pro osvitu». [Law of Ukraine «On Education»]. (n.d.) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> [in Ukrainian].

АНОТАЦІЯ

В умовах сучасних світових та українських реалій пов'язаних з ситуацією соціальної напруги, що стала наслідком пандемії, локдауну, жорсткого карантину і наразі воєнних дій на нашій території, як ніколи важливим є акцентування уваги на підготовці майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти, здатних організувати якісну освіту дітей дошкільного віку в умовах дистанційного навчання. Суспільством затребуваний вихователь, який в умовах стресових ситуацій здатний швидко пристосовуватись до нових освітніх вимог та мобілізувати свої можливості задля адаптування і прийняття конструктивних, організаційно-планувальних рішень при вирішенні конкретних виховних завдань. Вихователь стикається із необхідністю трансформувати вже існуючі форми і методи роботи та організувати дистанційне навчання з дітьми дошкільного віку які, по вище зазначеним причинам, не зможуть відвідувати заклад дошкільної освіти і потребують спеціальних умов навчання. Мета статті: визначити сутність поняття «готовність вихователів до впровадження засобів дистанційної освіти в професійній діяльності»; схарактеризувати компоненти готовності вихователів до впровадження засобів дистанційної освіти в професійній діяльності; розробити та апробувати методіку поетапного формування готовності вихователів до впровадження засобів дистанційної освіти в професійній діяльності. Методи: спостереження за студентами, анкетування, шкалювання, контент-аналіз, тестування, аналіз продуктів діяльності, опитування студентів та освітян закладів дошкільної освіти. Визначено сутність поняття «готовність вихователів до впровадження засобів дистанційної освіти в професійній діяльності». Встановлено, що на формування готовності вихователів до впровадження засобів дистанційної освіти в професійній діяльності впливають методологічні підходи: системний, діяльнісний, особистісно-орієнтований та соціокультурний. У структурі готовності вихователів до впровадження засобів дистанційної освіти в професійній діяльності визначено наступні компоненти: когнітивний, мотиваційно-ціннісний, емоційно-вольовий та діяльнісно-технологічний. Розроблено методіку діагностики рівнів сформованості готовності вихователів до впровадження засобів дистанційної освіти в професійній діяльності. Розроблено та апробовано методіку поетапного формування готовності вихователів до впровадження засобів дистанційної освіти в професійній діяльності, що включала ряд послідовних, взаємопов'язаних етапів: теоретично-інформаційний, діяльнісно-творчий, професійно-мотиваційний. Оригінальність: вперше розроблена методіка поетапного формування готовності вихователів до впровадження засобів дистанційної освіти в професійній діяльності. Порівняльний аналіз даних, отриманих на початку та в кінці експериментальної роботи довів дієвість та ефективність розробленої методіки поетапного формування готовності вихователів до впровадження засобів дистанційної освіти в професійній діяльності.

Key words: дистанційна освіта, готовність вихователів до впровадження засобів дистанційної освіти в професійній діяльності, інформаційно-комунікаційні технології.